

Olsztyn, 28.03.2019 rok

Dr hab. Honorata Cybula, prof. UWM

Dziedzina -sztuki muzyczne

Dyscyplina - dyrygentura

Adres do korespondencji

honorata.cybula@uwm.edu.pl

*Recenzja pracy doktorskiej mgr Joanny Muśko,
sporządzona w związku z przewodem o nadanie stopnia doktora sztuki
w dyscyplinie artystycznej dyrygentura, wszczętym w dniu 09.09.2013 roku
przez Radę Wydziału Sztuki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
(Uchwała 53/2012/13)*

Zleceniodawca recenzji

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Wydział Sztuki, pismo z dnia 10.09.2013 roku.

Podstawa prawna

Ustawa z dnia 18 marca 2011 o zmianie ustawy prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. 2011 nr 84 poz. 455)

oraz Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 września 2011 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. 2011 nr 204 poz. 1200).

Podstawowe dane o doktorantce

Mgr Joanna Muśko urodziła się 24 sierpnia 1974 roku w Bielsku Podlaskim. Tam ukończyła Liceum Ogólnokształcące z Białoruskim Językiem Nauczania im. Bronisława Taraszkiewicza oraz Państwową Szkołę Muzyczną I Stopnia. W 1993 roku rozpoczęła studia na kierunku *Wychowanie Muzyczne* w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie. Po ukończeniu studiów prowadziła zajęcia umuzykalniające w kilku olsztyńskich i podolsztyńskich przedszkolach, pracowała jako nauczyciel muzyki w Szkole Podstawowej w Purdzie i w Butrynach. W latach 2004 - 2015 była zatrudniona jako nauczyciel z muzyki oraz wiedzy o kulturze z elementami języka angielskiego w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Olsztynie. Uprawnienia językowe do nauczania przedmiotu w języku obcym zdobyła w 2001 roku uzyskując certyfikat FCE z języka angielskiego. W 2004 roku założyła wraz ze swoimi uczniami młodzieżowy chór mieszany *Collgium Juvenum*. Z zespołem tym aktywnie uczestniczyła w życiu kulturalnym szkoły,

miasta i regionu, dokonała szeregu nagrań w prestiżowych studiach (m.in. w Studio Koncertowym Polskiego Radia im. Agnieszki Osieckiej w Warszawie), brała udział w audycjach radiowych i telewizyjnych oraz przedsięwzięciach artystycznych. Poziom wykonawczy zespołu określały nagrody zdobyte na festiwalach chóralnych w Polsce i poza jej granicami m.in. na Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Chóralnej im. Feliksa Nowowiejskiego (2015) - Złoty Dyplom; Festiwalu *O Warmio moja miła* im. Feliksa Nowowiejskiego (2015) - Grand Prix; Concours Européen de Chant Choral Luxembourg (2014) - Pierwsza Nagroda Europejska; Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym *Mundus Cantat* w Sopocie (2013) - Grand Prix czy International Festival of Songs Olomouc (2012) - Złoty medal.

W celu podniesienia kwalifikacji nauczycielskich mgr Joanna Muśko ukończyła w 2007 roku studia podyplomowe z *Kulturoznawstwa* na Wydziale Humanistycznym UWM w Olsztynie, a w roku 2012 *Podyplomowe Studia Emisji Głosu* na Wydziale Dyrygentury, Jazzu i Edukacji Muzycznej Akademii Muzycznej w Bydgoszczy.

Za pracę dydaktyczno-wychowawczą w 2010 roku otrzymała nagrodę Prezydenta Miasta Olsztyna, a w roku 2011 nagrodę Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej.

W 2015 roku, w wyniku wygranego konkursu na stanowisko nauczyciela muzyki w Szkole Europejskiej w Brukseli, oddelegowana została przez Ministra Edukacji Narodowej do pracy w Ecole Européenne de Bruxelles/Uccle, gdzie pracuje do dziś. W szkole tej prowadzi także złożony z uczniów i pracowników, 100-osobowy, międzynarodowy chór.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska mgr Joanny Muśko, której promotorem jest prof. dr hab. Marcin Wawruk z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie to dzieło artystyczne w formie koncertu zarejestrowane elektronicznie na płytach CD oraz rozprawa teoretyczna, będąca opisem dzieła artystycznego zatytułowana: ***Chór jako forma edukacji dialogu. Studium działalności Młodzieżowego Chóru Szkolnego „Collegium Juvenum”.***

Część teoretyczna pracy doktorskiej składa się z pięciu rozbudowanych rozdziałów. Całość uzupełnia wstęp, zakończenie, bibliografia (zawierająca 81 pozycji zwartych i artykułów, w tym 38 w języku angielskim, materiały źródłowe, źródła internetowe), streszczenie w języku polskim i angielskim, 11 aneksów z informacjami o działalności artystycznej chóru Collegium Juvenum z Olsztyna, kwestionariusze ankiet przeprowadzonych wśród chórzystów, ich rodziców i nauczycieli, plakat i program koncertu oraz zapis dzieła artystycznego na płytach CD.

Praca teoretyczna Doktorantki jest efektem jej zainteresowań oraz doświadczeń wynikających z wieloletniej praktyki w prowadzeniu chóru młodzieżowego. W pierwszym rozdziale pracy zatytułowanym *Przestrzeń dialogu w edukacji* autorka zdefiniowała ona pojęcie dialogu, przedstawiła idee dialogu w edukacji oraz zaprezentowała jego znaczenie w wybranych nowoczesnych metodach edukacji. Rozdział drugi *Charakterystyka zespołu chóralnego* to prezentacja chóru jako zespołu wykonawczego na przełomie XX i XXI wieku.

W tej części pracy, oprócz przedstawienia genezy muzyki chóralnej i jej rozwoju na przestrzeni dziejów, omówione zostały zagadnienia związane z osiąganiem oczekiwanych rezultatów artystycznych w pracy z chórzystami w okresie adolescencji. W rozdziale trzecim autorka określiła podstawy metodologiczne badań własnych, opisała cel i przedmiot badań oraz metody badawcze. Sformułowała także szereg pytań, które stały się kanwą toku procedury poznawczej. Ze względu na specyfikę badanego problemu mgr Joanna Muśko oparła swoje badania na paradygmacie jakościowym. W pracy napisała, iż *ten model badań koresponduje z istotą samego zjawiska, jakim jest przestrzeń dialogu (str.79)*. Wybrała dwie strategie badawcze: studium przypadku i badanie przez sztukę. W rozdziale czwartym *Opis dzieła muzycznego w świetle dialogu edukacyjnego* Doktorantka dokonała opisu procesu przygotowania i publicznej prezentacji utworów muzycznych w świetle zasad edukacji dialogu. Scharakteryzowała wokalne środki ekspresji jako jeden z elementów artystycznego dialogu oraz przedstawiła płaszczyzny dialogu w chórze młodzieżowym na przykładzie działalności zespołu *Collegium Juvenum*. Ostatni rozdział pracy *Wymiary chóralnego dialogu* zawiera zaś zagadnienia związane wzrastaniem członków młodzieżowych zespołów chóralnych w procesie twórczego dialogu. Autorka opisuje w nim przestrzenie chóralnego dialogu, a także prezentuje zasady dialogu pomiędzy dyrygentem, chórem a środowiskiem lokalnym. Ta część pracy powstała w oparciu o refleksje chórzystów, ich rodziców i nauczycieli. W zakończeniu pracy Doktorantka dokonała obszernego podsumowania przeprowadzonych badań, a także sformułowała płynące z nich wnioski.

Ideą rozprawy teoretycznej było ukazanie dialogu muzycznego i pozamuzycznego jako skutecznej formy pracy z osobami w wieku adolescencji. Autorka pracy wykazała, iż *dialog edukacyjny, rozumiany jako konglomerat różnych rodzajów aktywności pedagogicznej - począwszy od dialogicznego sposobu konstruowania kompetencji chórzystów, poprzez kształtowanie ich osobowości, budowanie relacji interpersonalnych, a na jakości artystycznej skończywszy - przyczynia się do szeroko rozumianych muzycznych i pozamuzycznych efektów działalności chóru (str. 75)*.

Należy podkreślić, iż powstała dysertacja jest rezultatem zaangażowania Doktorantki w przeprowadzone badania. Jej dobrej orientacji w literaturze źródłowej, a także wyniku krytycznej, popartej wieloletnią praktyką analizy metody dialogu w pracy z chórem młodzieżowym.

Reasumując, dysertacja *Chór jako forma edukacji dialogu. Studium działalności Młodzieżowego Chóru Szkolnego „Collegium Juvenum”* to obszerna rozprawa teoretyczna o przestrzeni dialogu muzycznego i pozamuzycznego w pracy z chórem młodzieżowym, a także o oddziaływaniu tegoż dialogu na poziom wykonawczy zespołu i kompetencje młodych chórzystów. Stwierdzam, iż cel dysertacji został osiągnięty a jej **treść znacznie poszerza wiedzę na temat form pracy z chórami młodzieżowymi**. Zawarte w pracy stwierdzenia oraz uwagi metodyczne i wykonawcze uznać należy za konieczne do efektywnej pracy z zespołami chóralnymi w okresie adolescencji.

Dzieło artystyczne zostało przedstawione w postaci koncertu, który odbył się 5 kwietnia 2014 roku w Bazylice konkatedralnej św. Jakuba w Olsztynie i nagrany na nośniku CD, dołączonym do rozprawy teoretycznej.

Koncert nosił tytuł **Koncert Młodzieżowego Chóru „Collegium Juvenum”**. Jego wykonawcą był Młodzieżowy Chór *Collegium Juvenum* i jego soliści a całość poprowadziła mgr Joanna Muško. Na program koncertu złożyło się 13 utworów religijnych i świeckich skomponowanych w XX i XXI wieku przez kompozytorów polskich i zagranicznych.

Program koncertu:

1. Lars Jansson (ur. 1951)/ Gunnar Ericsson (ur. 1936) - *To the Mothers in Brasil, Salve Regina*
2. Oleg Chodosko (ur. 1964) - *Bohorodice Dievo, radujsia*
3. Vytautas Miškinis (ur. 1954) - *Gloria*
4. Vytautas Miškinis (ur. 1954) - *Pater Noster*
5. György Orbán (ur. 1947) - *Daemon irrepit calidus*
6. Morten Lauridsen (ur. 1943) - *Sure on This Shining Night*
7. Valerij Isanov (ur. 1962) - *Cleopatra*
8. Roger Treece (ur. 1963) - *Hear Our Cry*
9. Moses Hogan (1957-2003) - *Wade in the Water*
10. Moses Hogan - *Elijah Rock*
11. Marcin Wawruk (1963) - *Ceciliada*
12. Sir Benny Castillon (1956) - *Kruhay*. trad. mel. filipińska
13. Elton John (ur. 1947) / Fidel G. Calalang (ur. 1963) - *Circle of Life*

Pierwszą część koncertu wypełniły kompozycje o charakterze religijnym. Wśród nich znalazły się opracowania modlitw liturgicznych: Vytautasa Miškinisa *Pater Noster* i *Gloria*, Larsa Janssona, w aranżacji Gunnara Erikssona *To the Mothers of Brasil: Salve Regina*, utwór o charakterze hymnicznym György Orbána *Daemon Irrepit Calidus*, prawosławna modlitwa *Bohorodice Diawo, radujsia* w opracowaniu Olega Chodosko oraz dwa utwory *negro spirituals* Mosesa Hogana *Wade in the Water* i *Elijah Rock*. W grupie utworów o charakterze świeckim zespół zaprezentował: dwa dzieła wokalne instrumentalne - Valerijisa Isanovsa *Cleopatra* i Mortena Lauridsena *Sure on This Shining Night*, dwa utwory wykonywane jako *Circle Song*: Marcina Wawruka *Ceciliada* i Rogera Treece'a *Hear Our Cry*, melodię filipińską opracowaną przez Sir Benny Castillon *Kruhay* oraz zaaranżowaną przez Fidela G. Calalanga kompozycję Eltona Johna *Circle of Life*.

Z zainteresowaniem i z przyjemnością wysłuchałam całego koncertu przewodowego. Pani mgr Joanna Muško zaprezentowała się w nim jako artystka dojrzała, dysponująca sprawnym warsztatem dyrygenckim i osobistą wizją wykonywanych kompozycji. Sugestywnym, skutecznym gestem przekazała wyraz emocjonalny wykonywanych dzieł i stwarzała wraz z tak młodymi chórzystami niepowtarzalny klimat prezentacji artystycznej. Cały koncert poprowadziła z pamięci i wykazała się pełną znajomością dyrygowanych przez siebie utworów i ich form. Zaprezentowała się nie tylko jako kompetentna dyrygentka, ale też muzyczna partnerka zespołu młodzieżowego. Potwierdzała tym samym zdanie, które znalazłam w Jej pracy teoretycznej: *dyrygent jest moderatorem pracy prowadzonej w przestrzeni dialogu* (Rozprawa teoretyczna, str. 174).

Szczególnie interesujący był dla mnie dobór repertuaru koncertu - niełatwy do wykonania pod względem technicznym i ekspresyjnym, lecz dający możliwość ukazania sposobów postrzegania i interpretowania przez Doktorantkę dzieł muzycznych. Wykonawca koncertu - Młodzieżowy Chór *Collegium Juvenum* program wykonał z pamięci. Odczuwało się dużą swobodę i przyjemność chórzystów ze wspólnego muzykowania. Widoczna była też ogromna mobilizacja i czujność zespołu oraz jego doskonałe porozumienie z Dyrygentem.

We wszystkich wykonywanych utworach Dyrygentka wykazała się dużą wrażliwością i starannością w kształtowaniu brzmienia chóru i w kreowaniu właściwych prezentowanym kompozycjom barw. Wypracowane przez mgr Joannę Muśko z chórzystami umiejętności wokalne w znaczący sposób uwarunkowały budowanie ekspresyjności utworów. *Kształtowanie brzmienia młodzieżowego zespołu chóralnego nie jest procesem łatwym, gdyż obejmuje pracę z bardzo zróżnicowanymi pod względem predyspozycji wokalnych i muzycznych oraz doświadczenia z młodymi, rozwijającymi się dopiero głosami, jak również ze względu na szczególny etap rozwoju osobowości i wzrastania młodych ludzi, którzy właśnie uczą się zgłębiać wiele zjawisk, na swój sposób interpretować je i następnie zgodnie z własną wizją wdrażać w życie.* (Rozprawa teoretyczna, str. 173).

Partytury wszystkich zaprezentowanych kompozycji zostały odczytane przez Dyrygentkę ze starannością i trafnością. Znakomitym pomysłem było zaprezentowanie słuchaczom koncertu dwóch utworów zawierających elementy improwizacji wielogłosowej. Zespół świetnie poradził sobie z tym zadaniem, a do jego wykonania Dyrygentka zaprosiła także zgromadzoną w katedrze publiczność. *W muzyce chóralnej jakość jest determinowana nie tylko poprawnością wykonawczą, lecz także w równym stopniu wiarygodną i przekonującą ekspresją artystyczną, czyli tym, co pozwala wykonawcom i odbiorcom doświadczyć utworu w sposób pełny i prawdziwy* ^Rozprawa teoretyczna, str. 173/

Doktorantka okazała się zarówno kompetentnym dyrygentem chóralnym, jak również liderem panującym nad wokально-instrumentalnym aparatem wykonawczym. Wśród prezentowanych utworów znalazły się bowiem dwie kompozycje wokально-instrumentalne z towarzyszeniem fortepianu, skrzypiec I i II, wiolonczeli, gitary basowej oraz sześć kompozycji z towarzyszeniem instrumentów perkusyjnych: janczarów, djembe, shakera, talerzy i kija deszczowego. Chór *Collegium Juvenum* wykazywał się podczas ich wykonania bardzo dużą dyscypliną rytmiczną, precyzją pulsacyjną i artykulacyjną. Jak zaznaczyła w swojej dysertacji Dyrygentka: *Rezultaty przygotowań do opisywanego koncertu dowiodły, że w pracy z chórem szkolnym należy zaufać młodzieży. Trzeba wsłuchać się w jej potrzeby, w komunikaty werbalne i niewerbalne. Przestrzeń dialogu edukacyjnego jest polem dającym nieskończone możliwości odkrywania potencjału nawet u nieśmiałych osób, a także motywowania wszystkich do efektywnej pracy* (Rozprawa teoretyczna, str. 174/

Reasumując, prezentację artystyczną w formie koncertu chóralnego, przygotowaną przez mgr Joanna Muśko **oceniam wysoko, a tym samym stwierdzam, iż założenia artystyczne koncertu przewodowego zostały osiągnięte.**

Konkluzja

Przestawiona przez mgr Joannę Muśko praca doktorska w postaci koncertu, a także twórczego i naukowego ujęcia problemu w rozprawie teoretycznej pt. *Chór jako forma edukacji dialogu. Studium działalności Młodzieżowego Chóru Szkolnego „Collegium Juvenum”* noszą cechy oryginalności i nowatorstwa oraz stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny artystyczne - dyrygentura. Stwierdzam, że przedstawione przez mgr Joannę Muśko dzieło artystyczne, jak i rozprawa teoretyczna odpowiadają wymogom stawianym pracom doktorskim w dziedzinie sztuki muzycznej, w dyscyplinie artystycznej dyrygentura.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia, zgodnie z art.13.1 ustawy z dnia 18 marca 2011 roku wnoszę o nadanie mgr Joannie Muśko stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuki muzycznej, w dyscyplinie dyrygentura.

Dr hab. Honorata Cybula, prof. UWM